

Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg.....	2
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Perspektiven	7
2.3 Sveriges roll i strategisammanhanget	9
2.4 Synergier med andra svenska strategier	10
3. Resultatredovisning.....	11
Sidas bidrag till förändring på strateginivå	11
3.1. Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	12
3.1.1. Stärkta demokratiska institutioner, ökad kapacitet och rättssäkerhet i den offentliga förvaltningen och ökad deltagande i politiska processer.....	12
3.1.2. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för respekt för mänskliga rättigheter med fokus på kvinnor, barn och urfolk.....	13
3.1.3. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för jämställdhet med särskilt fokus på att motverka könsrelaterat våld	14
3.2. Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer.....	15
3.2.1. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att hantera effekter av negativ miljöpåverkan och klimatförändringar	15
3.2.2. Stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar på landsbygden.....	16
3.2.3. Ökad produktivitet inom främst det småskaliga lantbruket med ett hållbart nyttjande och förvaltning av naturresurser och ekosystemtjänster, med fokus på kvinnor och urfolk	17
3.2.4. Ökad tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster.....	17
3.3. Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.....	18
3.3.1. Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar till gagn för en hållbar utveckling, med särskilt fokus på förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer	18
4. Implikationer och rekommendationer	19
4.1. Implikationer	19
4.2 Rekommendationer inför kommande strategi	20
Bilaga 1: Rapport P6 finansiellt år 2018	22

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter att en operationalisering ägt rum. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de åren varken en fördjupad översyn eller operationalisering ägt rum.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn ägt rum. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnernöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD samt rekommendationer inför kommande strategi.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/4.

Sida använder **trafikljus** för att sammanfatta Sidas nulägesbedömning inom ett strategimål och ge en snabb överblick av hur det går i strategigenomförandet. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. Utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimål**, dvs det kontextuella område som strategimålet handlar om. Sida kan inte hållas ansvarig för utvecklingen men måste förhålla sig till denna. Bedömningen ska utgå ifrån hur det ser ut vid tidpunkten för strategirapportsskrivandet och motiveras med tillgänglig information såsom studier, utvärderingar, rapporter, indikatorer/utvecklingstrender.

Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

Grön: Utvecklingen går framåt

Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt

Röd: Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens** relevans, dvs huruvida den sammansatta portföljen förväntas bidra till förändring i linje med strategimålet. Med portfölj menas insatser och andra aktiviteter som genomförs i förhållande till ett strategimål. Bedömningen motiveras med Sidas förändringsteori och de prioriteringar som vägleder insatsportföljen i förhållande till utveckling i kontexten och resultat från insatser.

Bedömning av **portföljens relevans**:

Grön: Portföljen är relevant

Gul: Portföljen är delvis relevant

Röd: Portföljen är inte relevant

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

	2016 ³		2017		2018	
	Mål ⁴	Portfölj ⁵	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter						
Stärkta demokratiska institutioner, ökad kapacitet och rättssäkerhet i den offentliga förvaltningen och ökad deltagande i politiska processer						
Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för respekt för mänskliga rättigheter med fokus på kvinnor, barn och urfolk						
Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för jämställdhet med särskilt fokus på att motverka könsrelaterat våld						
Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och starkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer						
Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att hantera effekter av negativ miljöpåverkan och klimatförändringar						
Stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar på landsbygden						
Ökad produktivitet inom främst det småskaliga lantbruket med ett hållbart nyttjande och förvaltning av naturresurser och ekosystemtjänster, med fokus på kvinnor och urfolk.						
Ökad tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster						
Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor						
Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar till gagn för en hållbar utveckling, med särskilt fokus på förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och starkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer						

³ Ingen rapportering gjordes för den nuvarande strategin 2016 varför resultaten från den tidigare strategin har använts. Målen skiljer sig mellan strategier och en vit ruta indikerar att det inte fanns något jämförbart mål i den tidigare strategin för att matcha målen för den nuvarande strategin. För resterande mål har en parning gjorts enligt följande (nuvarande strategins mål först): 1.1-1.1; 1.2-1.2; 1.3-1.2; 2.2-3.3; 2.4-3.2.

⁴ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt;

Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁵ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

2. Översikt av strategisammanhanget

”Svenskt utvecklingssamarbete med Bolivia ska inom ramen för samarbetsstrategin bidra till en förbättrad miljö och hållbart nyttjande av naturresurser, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft, demokratisk samhällsutveckling samt förbättrade möjligheter till försörjning för människor som lever i fattigdom. Samarbetet ska vidare stödja en övergång från utvecklingssamarbete till bredare relationer.”

**Totalt strategi-
belopp 750 MSEK**

**Utbetalat belopp hittills:
446 MSEK⁶**

**Antal insatser 2018:
39**

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Politiskt och institutionellt sammanhang

- Strategiperiodens första hälft har präglats av *ökande auktoritära tendenser* som uttrycks genom exekutivmaktens allt större inflytande över statsapparaten - i synnerhet den dömande makten - på ett sätt som hotar maktdelningsprincipen. Trenden förväntas intensifieras under 2019 inför det kommande presidentvalet i oktober. Upptakten till valet präglas av en polarisering på alla nivåer i samhället som går tillbaka till en folkomröstning den 21 februari 2016 om att ändra konstitutionen för att öppna för presidenten att kandidera i ett obegränsat antal omval. Trots att folkomröstningen resulterade i ett nej till förslaget har både konstitutionsdomstolen och valdomstolen ratificerat att president Morales får ställa upp som presidentkandidat igen.
- *Rättsstaten försvagas alltmer.* Bolivias ranking i den internationella indexeringen ”Rule of Law Index” är låg, 106 av 113 länder 2018 vilket är två placeringar lägre jämfört med 2016. *Bristande resurser, låg kapacitet och korruption⁷* är utmaningar för att uppnå strategins mål.
- Kritiska aktörer inom det civila samhällets märker av *ett krympande demokratiskt utrymme* att verka i, bland annat genom byråkratiska hinder, kritik från regeringsföreträdare och själv censur.⁸ Det finns även rapporter om direkta hot mot journalister, massmedia och försvarare av miljö- och mänskliga rättigheter⁹. Detta är en ständig risk och utmaning i arbetet med att uppnå strategins mål.

Ekonomisk och social kontext

- *Ekonomisk fattigdom i Bolivia har minskat* från 45,1% år 2011 till 36,4% år 2018. De extremt fattiga befinner sig till 34,6% på landsbygden 9,3% i en urban miljö. Ojämlikheten har minskat men är alltså betydande med en Gini-koefficient på 0,446 år 2016 (mot 0,600 år 2000).¹⁰
- *Den bolivianska ekonomin är fortfarande odiversifierad* och beroende av råvarusektorn. Den informella ekonomin är stor och uppskattas till 62% av BNP.¹¹ Offentliga investeringar är beroende av exportintäkter som förväntas minska på grund av osäker framtid för de huvudsakliga exportmarknaderna för naturgas: Argentina och Brasilien. Minskningen av statens intäkter har också inneburit minskat finansiellt stöd till regionala och kommunala förvaltningar, vilket påverkar deras möjlighet att bidra till gemensamma investeringar med det svenska utvecklingssamarbetet.

⁶ Varav 69,2 MSEK utbetalades inom ramen för den föregående strategin under 2016.

⁷ Bolivia fortsätter att vara ett av de mest korrupta länderna i regionen, plats 112 av 180 år 2017 jämfört med position 99 av 168 år 2015. *Corruption Perception Index*, Transparency International, 2018.

⁸ *Análisis del Estado de la sociedad civil en Bolivia*, 2018. The European Unions Technical Assistance.

⁹ *¿Hay lugar en Bolivia para las ONGs?*, 2016, Fundación Construir, Libertades Fundamentales, *Una mirada a la situación en Bolivia y los Estándares Internacionales*, 2018, s. 40.

¹⁰ *World Bank GINI Index*, <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=BO> (hämtad 2019-02-27).

¹¹ *International Monetary Fund Working Paper Shadow Economies Around the World, What Did We Learn over the past 20 years*, s. 23, 2018, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583> (hämtad 2019-02-27).

- Det pågår en intensiv urbanisering av Bolivia där 69% av Bolivias befolkning är urban¹², varav 43,5% lever i slumområden.¹³
- Trots att kvinnor utgör 51% i parlamentet är de kraftigt underrepresenterade i politiska församlingar på regional och lokal nivå.¹⁴ Försämringen vad gällande *kvinnors ekonomiska egenmakt är en oroande trend* där Bolivias ranking har minskat från 77 år 2006 till 95 år 2018 enligt World Economic Forum. Därtill innebär den regionala s.k. ”*anti-gender-trenden*” ett allvarligt ifrågasättande av grundläggande rättigheter för kvinnor även i Bolivia och detta är ett hot mot att uppnå strategins mål.¹⁵
- *Situationen för barn och ungdomar* är oroväckande där antalet mord riktade mot barn och ungdomar ökar¹⁶, den lagliga åldern för arbete är 14 år och en av tre flickor har utsatts för sexuellt våld före 18 års ålder.¹⁷ 38% av Bolivias befolkning är under 18 år.¹⁸

Konflikt och mänsklig säkerhet

- Den höga förekomsten av våld mot kvinnor är fortsatt alarmerande¹⁹ och antalet kvinnomord har ökat (156 år 2018 mot 106 år 2016).²⁰ Våldet har en direkt effekt på kvinnors deltagande i samhällslivet och påverkar därmed flera av strategins mål.
- Blockader och demonstrationer förblir en del av vardagen i Bolivia där 22 konflikter per vecka registrerades under 2016–2018.²¹ Orsakerna är ofta protester mot statliga beslut (t.ex. skatter, lönefrågor) eller relaterade till miljöfrågor. Riskerna för politiska konflikter är överhängande. Sociala spänningar utgör en ständig utmaning i genomförandet av utvecklingsstrategin.

Miljö och klimatförändringar

- Klimatförändringarna leder alltmer till *kraftig torka och översvämningar* som särskilt påverkar landsbygden och det arbete som där genomförs inom ramen för strategin. *Låg anpassningsförmåga, erosion, försämrad bördighet, vattenbrist* med mera påverkar miljön i sig, men även i termer av *minskad jordbruksproduktivitet och minskad livsmedelssäkerhet*:
 - Effekterna av den ökande vattenbristen, som bland annat beror på de smältande glaciärerna i Anderna,²² innebär minskad bevattningsförmåga, jordbruksproduktion och livsmedelsäkerhet.
 - Den ökande vattenbristen har också börjat påverka tillgången till dricksvatten.²³ Dödligheten som tillskrivs otjänliga vatten-, sanitets- och hygientjänster är betydligt högre i Bolivia än övriga Sydamerika. Jämfört med närliggande Chile är dödligheten på grund av otjänligt vatten i Bolivia nästan 30 gånger högre.²⁴ Tillgången till grundläggande sanitet är långt ifrån att nå de mål som fastställts av regeringen och utvecklingsmålen i Agenda 2030.

¹² World Bank DataBank, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?locations=BO> (hämtad 2019-02-27)

¹³ World Bank DataBank, <https://data.worldbank.org/indicator/EN.POP.SLUM.UR.ZS?end=2014&locations=BO&start=2014&view=map>, (hämtad 2019-02-27).

¹⁴ Enligt World Economic Forum Gender Gap noteras förbättringen från att rankas 87 år 2006 till 25 år 2018.

¹⁵ *Conservative Mobilization in Latin America and its Impacts on Women's and Adolescents' Human Rights*, Marta Rodriguez de Assis Machado, 2018, ohrh.law.ox.ac.uk/conservative-mobilization-in-latin-america-and-its-impacts-on-womens-and-adolescents-human-rights/ (hämtad 2019-02-27).

¹⁶ *Fiscalia General del Estado Plurinacional de Bolivia 2018*, Ministerio Público.

¹⁷ *Bolivia: Home to Latin America's Highest Rate of Sexual Violence*. News Deeply. 2017.

¹⁸ *Consolidated Annual Report*, UNICEF 2019, s. 10, UM2017/45062 LAPA (9).

¹⁹ Tre av fyra kvinnor i intima relationer har utsatts för våld från sin partner och 44% har utsatts för våld från sin partner under de senaste 12 månaderna enligt Ministerio Público, *Fiscalia General, Informe 2018*.

²⁰ *Fiscalia General del Estado Plurinacional de Bolivia*, 2018. Ministerio Público.

²¹ *Infografía del Conflicto*, 2019. Número 22. Fundación UNIR.

²² *Impacts, Adaptation and Vulnerability*, IPCC AR4 Climate Change 2007. s. 583-607.

²³ *Swisscontact, Final project document*, May 2018, UM 2017/30804 LAPA (26).

²⁴ *Human Development Reports Mortality rate attributed to unsafe water, sanitation and hygiene services*, <http://hdr.undp.org/en/indicators/174606> (hämtad 2019-02-27).

- Bolivias jordbruksproduktivitet riskerar att minska med upp 43% fram till 2080.²⁵
- *Avfall har varit ett växande problem i Bolivia under flera år, vilket blev smärtsamt uppenbart när Alpacoma-deponin utanför La Paz kollapsade och orsakade utbredd förorening av omgivningen och ett stopp i insamlingen av avfall i hela staden i två veckor.*²⁶ Ungefär 5% av kommunerna har börjat separera avfall och 90% av allt avfall läggs i öppna soptippar utan någon hantering. Resterande andel deponeras, men med undermålig teknisk kapacitet att hantera t.ex. farligt avfall. Uppskattningsvis ligger en av tre öppna soptippar nära vattentäkter som används för dricksvatten eller bevattning.²⁷
- *Andra oroande trender som inte direkt rör strategigenomförandet men som har stor inverkan på Bolivia och dess befolkning inkluderar den omfattande skogsskövlingen (som är mer utbredd jämfört med andra länder i Amazonasregionen) och mycket hög utrotning av arter och biologisk mångfald.*²⁸ Gruvnäringen är extremt förorenande och storskaliga infrastrukturprojekt genomförs utan miljökonsekvensbedömningar eller överväganden om dess inverkan på lokal befolkning.

Effekter på strategigenomförandet

De frågor som väcker störst vaksamhet i förhållande till strategigenomförandet inkluderar utvecklingen mot ökande auktoritära tendenser, politisk polarisering, minskad självständighet för de rättsvårdande myndigheterna, den försämrade situationen för de mänskliga rättigheterna samt den alltmer allvarliga försämringen avseende miljö- och klimatfrågor. Risker som fått ökad vikt är de offentliga aktörernas låga kapacitet och att insatserna kan användas för politiska agendor. Den övergripande bedömningen är att givet dessa utmaningar är den nuvarande portföljen fortfarande relevant. Endast små förändringar bör övervägas under den återstående strategiperioden.

2.2 Perspektiven

Vid operationaliseringen av den svenska strategin för utvecklingssamarbete med Bolivia 2016–2020 har Sidas fem perspektiv genomsyrat densamma och en multidimensionell fattigdomsanalys (MDFA) har använts. Ett integrerat arbetssätt har tillämpats där perspektiven samverkar och en insats har effekter på mer än ett stödområde. Därtill har Sida operationaliserat uppdraget om bredare relationer.

De fattigas perspektiv och multidimensionell fattigdomsanalys

De fattigas perspektiv genomsyrar strategigenomförandet per se och i alla insatser där urfolk, kvinnor, barn och ungdomar såväl på landsbygden som i urbana miljöer utgör den viktigaste målgruppen. Alla fyra dimensioner av den multidimensionella fattigdomsanalysen är relevanta i Bolivia. I stödområde 1 adresseras framförallt *makt och inflytande*, samt *mänsklig säkerhet*, medan *resurser* samt *möjligheter och val* adresseras inom stödområde 2 och 3.²⁹ Bolivia valdes ut som pilotland för att använda MDFA i operationaliseringsfasen. Detta har gjorts på två nivåer: 1) på projektnivå, där MDFA har introducerats i samband med planering och genomförande av nya insatser och 2) på aggregerad nivå genom utveckling av fattigdomsindex för Bolivia. Samarbetsorganisationer uttrycker att MDFA har varit värdefullt för att bredda förståelsen för olika orsaker till fattigdom. I vissa fall har det betytt att man sett över målgruppen (t.ex. mer fokus på kvinnor), eller inriktningen av arbetet (t.ex. att ta hänsyn till våld mot kvinnor och samarbete med andra aktörer). En annan erfarenhet är utmaningen att utgå från de fattigas perspektiv i

²⁵ Baserat på en linjär kalkyl på grund av klimatförändringar. *Food and Nutrition Security and the Eradication of Hunger*. ECLAC, FAO, ALADI, 2016. s. 74.

²⁶ Página Siete, <https://www.paginasiete.bo/sociedad/2019/1/20/alpacoma-de-relleno-sanitario-modelo-de-la-region-su-colapso-206567.html> (hämtad 2019-02-27).

²⁷ *Diagnóstico de la gestión de residuos sólidos en Bolivia*, MMAyA, 2011.

²⁸ *Living Planet Report 2018: Aiming higher*, WWF. s. 47. Enligt WWF är Latinamerika den värst drabbade regionen i världen gällande minskad biologisk mångfald. Populationerna av ryggradsdjur minskade med 89 % mellan 1970 och 2014.

²⁹ Vänligen notera att en fullständig fattigdomsanalys kan inkludera andra relevanta aspekter som inte bemöts i följande strategi (så som det juridiska ramverket, hälsa et cetera).

insatser som också omfattas av uppdraget om bredare ekonomiskt samarbete. Vatten och sanitet, samt möjligheten att exportera bolivianska jordbruksprodukter, så kallade ”super foods” (inom programmen som avser att stärka den inhemska marknaden) och att involvera näringslivet i hållbar utveckling, har visat sig kunna svara mot båda dessa mål.

Rättighetsperspektivet

Rättighetsperspektivet är en av utgångspunkterna i genomförandet av utvecklingsstrategin och appliceras genom de fyra principerna i det s.k. ”framework of human rights based approach” (HRBA):

- Deltagande: Flera av insatserna avser stärkande av deltagande och inflytande av de viktigaste målgrupperna, till exempel International IDEA (IDEA) (ungdomar, kvinnor), FN:s utvecklingsprogram - UNDP (urfolk), FN:s kontor för narkotika och brottslighet - UNODC (ungdomar, kvinnor), Diakonia (urfolk, afro-bolivianer, lesbisk/gay/bisexuell/transgender/intersex - HBTQI), stiftelsen Fautapo (kvinnor, urfolk), Swisscontact (kvinnor, urfolk). Graden av deltagande skiljer sig emellertid mellan övriga insatser. En lärdom är att insatser som inte beaktar deltagande har ökad risk för konflikt och svag implementering.
- Icke-diskriminering: Principen är central för alla insatser. Det finns flera goda exempel på anti-diskrimineringsarbete inom portföljen inriktade på kvinnor, barn, HBTQI-grupper och urfolk samt afro-bolivianer (se 3.1.2). Bland lärdomarna lyfts att diskriminering av ursprungsbefolkningen kan minskas genom att utforska nya sätt att arbeta på, och att kunskapen hos en specialiserad organisation som arbetar med partnerorganisationer kan ha en stark inverkan på icke-diskriminering på strukturell nivå.
- Transparens och anti-korruption: Sida kräver handlingsplaner för transparens och anti-korruption av samarbetsorganisationerna innan insatsen godkänns och avtal kan skrivas på. Riktlinjer för upphandling granskas i enlighet med svensk standard. Intern styrning och kontroll (s.k. ISK-analys) genomförs av nya och möjliga samarbetspartners innan samarbete inleds. Under 2016 och 2018 fick de svenska samarbetsorganisationerna utbildning inom transparens, upphandling och etiska riktlinjer genom stöd från en specialist från Sida/Stockholm och av ambassadens egen personal. Erfarenheterna visar vikten av en intern controllerfunktion på ambassaden och kontinuerlig uppföljning av insatserna, inklusive fältbesök. I ett stöd till UNODC är korruption den utvecklingsutmaning som är i fokus och där syftet är att förbättra transparensen i den offentliga förvaltningen på kommunal nivå (se även 3.1.1).
- Ansvarsutkrävande: Principen om ansvarsutkrävande är en aspekt som beaktas i bedömningen av programmen. Ansvarsutkrävande som en demokratisk princip adresseras i en insats genom IDEA som har introducerat ett mycket uppskattat instrument för detta i sitt arbete i fem departement i Bolivia. Ansvarsutkrävande ingår också i insatsen med UNODC genom att stärka kvinnors och ungdomars deltagande, och är en princip som lyfts i stärkandet av det civila samhället, t.ex. via Diakonia (se även 3.1.).

Miljöperspektivet

Portföljen innehåller insatser som syftar till att sluta vattencykeln och som främjar återanvändning av näringsämnen samt insatser med fokus på att förbättra lantbrukarnas motståndskraft mot effekterna av klimatförändringar. Det finns också insatser som omfattar utveckling av pilotinfrastrukturprojekt, kapacitetsutveckling och att stärka institutioner i förhållande till miljöutmaningar på nationell och lokal nivå samt svensk expertis för att utveckla miljövänliga normer, standarder och riktlinjer. En portföljöversyn har gjorts med stöd av miljö-helpdesken på Sida och alla partners bjöds in till ett seminarium om miljöintegrering. Den viktigaste erfarenheten från miljöseminariet är att samarbetspartners som inte arbetar direkt med miljöfrågor breddade sina perspektiv till att även analysera miljöfrågor. Ett exempel är IDEA som i sitt arbete med ungdomar utvecklat regionala policys för miljö- och klimatmål och UNICEF som engagerar ungdomar i klimatfrågan.

Konfliktperspektivet

Fundación UNIR, en boliviansk CSO som är specialiserad på konflikthantering och analys, stöder samtliga övriga samarbetsorganisationer i deras utveckling av konfliktförebyggande arbete. Det har till exempel lett till att marknadsprogrammet som genomförs av stiftelsen Fautapo vidareutvecklat en konfliktförebyggande dimension i sin uppföljningsmall och att IDEA och UNIR utvecklat en gemensam konfliktanalys av provinsen Tarija med en föreslagen handlingsplan för att förhindra ytterligare eskalering av en spänd situation. Utöver samarbetet med UNIR har ambassaden genomfört ett seminarium med Sidas verksföreträdare för mänsklig säkerhet.

Jämställdhetsperspektivet

Portföljen innehåller riktade insatser för jämställdhet, inklusive alla huvudaspekter av jämställdhetsagendan (politiskt deltagande, ekonomisk egenmakt, sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa, våld och ett specifikt program om maskuliniteter) samt integrerar perspektivet i övriga insatser. Workshops om den svenska feministiska utrikespolitiken och om maskuliniteter har genomförts med alla partners. Erfarenheterna visar att våld mot kvinnor och barn är en viktig fråga i alla sektorer och program. Som ett resultat har många projekt inkluderat arbetet med maskuliniteter som en förebyggande strategi. MDFA har också bidragit till denna slutsats.

Uppdraget om bredare relationer

Uppdraget om bredare relationer har inneburit att ambassaden arbetat genom nya, kreativa och innovativa angreppssätt genom ett förstärkt samarbete med ambassadens främjandearbete, men med utgångspunkt i fattigdomsminskning och de fem perspektiven. Fokus har varit specifika områden där Sverige har komparativa fördelar som utgått från erfarenheter från utvecklingssamarbetet, boliviansk efterfrågan och svensk teknisk expertis. De två viktigaste sektorerna är vatten och sanitet och s.k. ”superfoods”, jordbruksprodukter från marknadsutvecklingsprogrammen för export till den svenska marknaden. Flera insatser inkluderar en komponent av bredare relationer och två insatser riktar sig specifikt mot uppgiften; Swedish Standards Institute (SIS) med sin bolivianska systerorganisation IBNORCA om standardutveckling (fokus vatten och sanitet) och Svenska Institutets ledarskapsprogram om hållbart företagande. En annan strategi är att upprätta samarbete med andra svenska organisationer såsom Näringslivets Internationella Råd (NIR), Tillväxtverket och Swedfund. Ytterligare potential finns inom forskningssamarbetet som handläggs från Stockholm (Se 2.4). En Biträdande Bilateral Expert har stärkt ambassadteamet för att arbeta med frågorna. Erfarenheterna visar att arbetet med bredare relationer kräver personalresurser (nya sätt att arbeta och nätverkande i stort), att det är en process som tar tid och att det innebär en kulturförändring som integrerar Sidas utgångspunkter (de fattigas perspektiv och rättighetsperspektivet) med möjligheter till bredare relationer mellan Sverige och värdlandet.

2.3 Sveriges roll i strategisammanhanget

Sverige eftersträvar en balanserad portfölj som framförallt genomförs via FN och CSO samt genom att utveckla kontakter med de multilaterala bankerna och den privata sektorn. Partnerskapet är starkt med regeringen inom vatten- och sanitetsfrågor och i arbetet med urban planering.

Sverige är den största bilaterala givaren till FN-systemet i Bolivia. Under strategiperioden har en intensiv dialog förts med de fem FN-organ som mottar svenskt stöd; UNODC, UNDP, FN:s kvinnofond (UN Women)³⁰, FN:s befolkningsfond (UNFPA) och FN:s barnfond (UNICEF), för effektivare samordning vad gäller jämställdhet. Detta har resulterat i en samlad FN-strategi för jämställdhet³¹ som syftar till att bidra till mål 4.2 om jämställdhet i FN:s utvecklingsramverk (UNDAF) vilken också svarar mot Bolivias nationella plan för utveckling 2016–2020. 2017 bjöd Sverige in FN:s program för boende och bebyggelsefrågor (UN-Habitat) till Bolivia för att utveckla en nationell urban agenda tillsammans

³⁰ FN:s Kvinnofond (UN Women) mottog stöd under ett år, 2016-2017.

³¹ *ONE UN Strategy*, UM2017/29025/LAPA (1).

med regeringen och i nära samordning med de andra FN-organen, och i linje med UNDAF och regeringens prioriteringar.³² Sålunda strävar Sverige efter att operationalisera FN-reformen om ett gemensamt FN-arbete.

Sverige är en av få kvarvarande givare till det civila samhället i Bolivia, särskilt inom mänskliga rättigheter. Sverige har en direkt dialog med de bilateralt finansierade CSO:s men för också en löpande dialog med den svenska CSO-plattformen³³ i Bolivia. Både FN och CSO:s uttrycker ofta att Sverige är unik som givare genom att vara särskilt konsekvent inom svåra områden såsom mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokratiska värderingar, miljö och anti-korruption och att Sverige inte heller är rädd för att påbörja arbete utifrån nya perspektiv, t.ex. urban utveckling.

Den största givaren inom utvecklingssamarbetet (ODA), inklusive både lån och bidrag, är Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB). Även den Latinamerikanska utvecklingsbanken (CAF) har en betydande låneportfölj, liksom Världsbanken. Lån kombinerat med tekniskt bistånd ökar, till exempel från Frankrike. Antalet givare med rena bidrag minskar. Belgien och Danmark håller på att avveckla sin verksamhet i Bolivia (juni respektive december 2019) och Schweiz minskar stödet i sin nya strategi. Fyra EU-medlemsstater (Tyskland, Spanien, Sverige, Italien) samt Schweiz och EU-delegationen tillhandahåller rena bidrag. Från januari 2017 till juli 2018 var Sverige en av tre givare som ledde samordningen av givargruppen GruS (Grupo de Socios para El Desarrollo de Bolivia). De främsta resultaten från Sveriges ordförandeskap var en närmare dialog med regeringen³⁴ och en fördjupad dialog om miljö och klimatförändringar med fokus på vatten, jämställdhet med fokus på maskuliniteter, dialogen med det civila samhället och etableringen av givarkoordinering inom urban utveckling.

Tabell 1. Givarkontext

(Källa: OECD ODA statistik: <https://www2.compareyourcountry.org/aidstatistics?cr=428&lg=en&page=21>)

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten utgör: 0,29 % (Informe Fiscal 2018)	Sveriges andel av totala biståndet utgör 20 %. (Informe Fiscal 2018)
Givargemensam samarbetsstrategi: ej tillgänglig.	Gemensamma EU-strategin gäller 2017-2020. Status på EU-gemensamprogrammering: den gemensamma strategin godkändes i november 2017.
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: IDB, Frankrike, EU, Tyskland, Danmark (Netto utbetalningar inkl. lån av ODA 2017).	Sverige är den åttonde störste givaren inkl. bankerna och EU, och det fjärde största givarlandet 2019 (efter Frankrike, Tyskland och Schweiz). Danmark var större än Sverige under 2018 men fasar ut sitt bilaterala stöd till Bolivia under 2019.

2.4 Synergier med andra svenska strategier

- Forskningssamarbetet i Bolivia³⁵ har stor potential för uppdraget om bredare ekonomiskt samarbete. Med bilateralt stöd har två konsultföretag upphandlats för att bygga kapacitet kring patent och immateriella rättigheter vid två bolivianska universitet för att öka andelen forskningsinnovationer som når en marknad, vilket i sin tur kan leda till ökat samarbete och handel. Under 2018 utbetalades 52,4 MSEK.

³² Program to support the development of the National Urban Policy and the New Urban Agenda in Bolivia, UN-Habitat, UM2017/30805/LAPA (5).

³³ Den svenska CSO-plattformen inkluderar: Diakonia, We Effect, Svalorna, Plan International, Rädda Barnen, SOS Barnbyar, Child Fund och International IDEA.

³⁴ D-post Erfarenheter av svenskt ordförandeskap LAPA/2018-02-02/2058.

³⁵ Strategin för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet 2015-2021.

- Synergier har sökts inom kapacitetsutveckling ³⁶där Sida bidrar med personalresurser till både FN, partners inom civilsamhället³⁷ och genom en Biträdande Bilateral Expert på ambassaden i ett år för att arbeta med bredare relationer (följt av ett år hos en partnerorganisation). Under 2018 utbetalades 1,2 MSEK.
- Genom CSOs ³⁸ bidrog Sverige med 20,4 MSEK under 2018. Ambassaden har löpande dialog med dessa CSOs inom den ”svenska plattformen”.
- Globalt miljöstöd ³⁹ bidrar till Bolivia genom ”challenge funds” programmet ”DEMO/MILJÖ” som förvaltas av Tillväxtverket. Ett flertal aktörer med intresse för svensk-bolivianskt samarbete vad gäller innovation inom miljöteknik har sökt medel som har resulterat i nya projekt.
- Globalt stöd för ekonomisk utveckling ⁴⁰ bidrar till Bolivia genom Internationella arbetsorganisationen (ILO) som inkluderar riktat stöd till Bolivia för arbete med kvinnor inom byggsektorn. Programstödet Forest and Farm Facility till FAO inkluderar Bolivia. UNODC har också fått riktat stöd för Bolivia från svenska globala fonder.

Möjligheten att arbeta med garantier har utvärderats under 2017 och 2018. Diskussioner hålls med IDB om en garanti som skulle resultera i 100 MUSD i ytterligare lån till Bolivia. Vidare hålls diskussioner med lokala banker och finansinstitut angående en möjlig garanti för kvinnors tillgång till finansiella tjänster. Inom ramen för uppdraget kring bredare relationer har ambassadens integrerade arbetssätt med ett ”Team Sweden” perspektiv utvecklat samarbeten med aktörer såsom Swedfund, Tillväxtverket, NIR, Svenska Institutet med flera. Samarbetet med Swedfund har resulterat i att det svenska konsultföretaget Sweco kommer att stödja den bolivianska regeringen i planerings- och designfasen av det första avloppsreningsverket i La Paz som därefter kommer att byggas med lån från Världsbanken.

3. Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Genomförandet av den svenska strategin för utvecklingssamarbete till Bolivia 2016–2020 inleddes under president Evo Morales tredje mandatperiod (2015–2019). Den går i linje med Bolivias nationella utvecklingsplan 2016–2020 och med Agenda 2030. Under strategiperioden har en integrerad portfölj operationaliserats. Relevanta resultat har uppnåtts inom alla stödområden. Trots att det första året visar på större utbetalningar inom områdena demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter, har utbetalningsbalansen gentemot strategiområdet miljö, klimatförändringar och resiliens förbättrats under 2018. Det tredje området som rör handel och förbättrade levnadsvillkor är nytt för denna strategiperiod. Som planerat förblir området något mindre fördelningsmässigt men med god potential för vidareutveckling. Så som återspeglas i BISI-rapport P6 Tabell 4 är det hög sannolikhet att bidragen når sina mål under strategiperioden.

Tabell 2: Överenskomna belopp per Stödområde under Strategiperioden

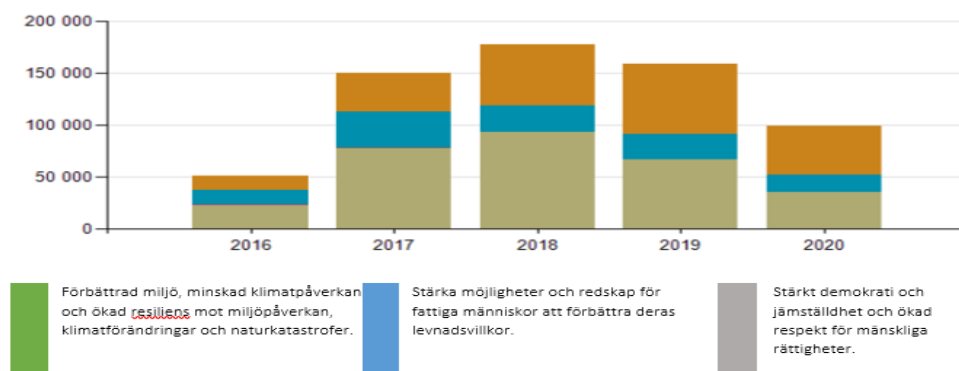
³⁶ Strategin för kapacitetsutveckling och utbyten 2014–2017 och Strategin för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling 2018–2022.

³⁷ Två FN-volontärer (UNDP), en Special Assistant to the Resident Coordinator of the UN (SARC) och en Junior Professional Officer (UNICEF), en Biträdande Bilateral Expert till organisationen stiftelsen Fautapo.

³⁸ Strategin för stöd till svenska organisationer i det civila samhället 2016–2022.

³⁹ Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar miljö, hållbart klimat och hav, samt hållbart nyttjande av naturresurser 2018–2022 och Resultatstrategin globala insatser miljö- och klimatomfattande hållbar utveckling 2014–2017.

⁴⁰ Strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2018–2022 och Resultatstrategin för globala insatser för ekonomiskt hållbar utveckling 2014–2017.

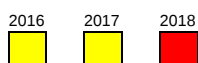
Tabell 3: Bidrag till förändring på strateginivå

Stödområde	Bidrar till SDG	Bidrag till förändring på strateginivå	Huvudsakliga risker och utmaningar i genomförandet
1. Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	1,3,4,5,8 10,11,16	Förbättrad kapacitet på regional och lokal nivå, stärkt kapacitet och medvetenhet om MR, stärkt politiskt deltagande av kvinnor, ungdomar och urfolk, förbättrad öppenhet och kapacitet för ansvarsutkrävande, förbättrad jämställdhet: stöd till offer för våld (barn och kvinnor), ekonomisk egenmakt lokalt samt nya perspektiv på maskuliniteter.	Auktoritära tendenser, polarisering, politisering av statsapparaten, bristande teknisk kapacitet inom den offentliga sektorn, brist på implementering av normativa ramverk, korruption, minskat utrymme för kritiska röster, sociala spänningar.
2. Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer	2,6,9,11, 13,15,16	Förbättrad kapacitet inom resiliens bland småskaliga producenter och nyckelaktörer, utveckling av modeller för att minska miljöskador och effektiv användning och återanvändning av vatten och näringsämnen.	Ökade effekter av klimatförändringar, auktoritära tendenser, polarisering, politisering kontra teknisk kapacitet, brister i implementering av normativa ramverk, korruption, minskning av kommunala intäkter, minskat utrymme för kritiska röster, brist på social tillit till potentiella investeringar vilket kan bero på tidigare misslyckanden.
3. Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor	1,2,5,8, 10,13,17	Förbättrade möjligheter för småskaliga producenter i fattiga förhållanden att producera och marknadsföra produkter samtidigt som livsmedelssäkerhet och våld mot kvinnor minskar och deras motståndskraft mot klimatförändringar förbättras.	Ökade effekter av klimatförändringar, auktoritära tendenser, polarisering, politisering kontra teknisk kapacitet i offentliga institutioner, korruption, könsrelaterat våld, snedvridna marknader

3.1. Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter

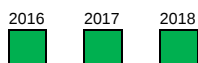
3.1.1. Stärkta demokratiska institutioner, ökad kapacitet och rättssäkerhet i den offentliga förvaltningen och ökad deltagande i politiska processer

Strategimål

Utvecklingen av kontexten i förhållande till strategins mål är ojämn med en negativ trend. Förbättringar av normativa ramverk utmanas av försvagade demokratiska institutioner, låg teknisk kapacitet inom den offentliga förvaltningen och förekomst av korruption på alla nivåer i samhället. Riskerna i kontexten bemöts med en portfölj som inkluderar arbete genom FN och med det civila samhället. FN-organen arbetar nära de statliga strukturerna för att bygga kapacitet på lokal och nationell nivå. FN-organen arbetar också nära med det civila samhället. Sida har ett direkt stöd till det civila samhället som huvudsakligen arbetar på lokal nivå. Arbetet inom detta område är fortfarande relevant.

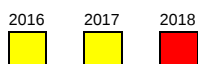
Portfölj

De huvudsakliga fattigdomsaspekter som bemöts är *makt och inflytande*, *mänsklig säkerhet*, och i viss utsträckning *möjligheter* för de fattiga. Arbetet genom FN-organen inkluderar stöd till UNODC om lokal transparens och anti-korruption, UNDP om utveckling av reformerna för autonoma regioner enligt urfolkens principer⁴¹, UNFPA och UNICEF om offentlig förvaltning inom områdena ungdomar och barn, våld, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt vatten, sanitet och hygien (WASH) och stöd till UN-Habitat för arbetet med att utveckla en nationell urban agenda. Stödet till det civila samhället inkluderar partners såsom Diakonia, som arbetar för att stärka lokala civilsamhällesorganisationer som är aktiva inom områdena mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter, och ett nyligen överenskommet stöd till tankesmedjan *Centro de Estudios para el Desarrollo Laboral y Agrario* (CEDLA) som arbetar med offentlig debatt och vidareutveckling av fattigdomsindex baserat på MDFA-ramverket. Sida arbetar också direkt med miljö- och vattenministeriet (MMAyA) om kapacitetsutveckling av förvaltningen av den nationella planen för tillrinningsområden (*Plan Nacional de Cuencas* - PNC). Trots riskerna uppfyller insatserna övergripande de uppsatta målen. Exempel på detta är IDEA:s tekniska stöd till den nationella valdomstolen (Tribunal Supremo Electoral, TSE) och en oberoende revision av röstlängden utförd av Organisationen för Amerikanska Stater⁴² samt en påbörjad process för att införa en internationell standard (ISO) för genomförande av val. IDEA har också stärkt det politiska deltagandet för kvinnor och ungdomar vilket resulterar i politiska förslag om exempelvis motståndskraft mot klimatförändringar, miljöhänsyn, våld i hemmet och människohandel som i vissa fall har antagits på lokal eller regional politisk nivå.⁴³ UNODC har utvecklat en metod för transparens som har implementerats i 60 kommuner och som ska användas över hela landet.

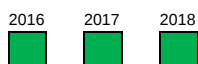
3.1.2. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för respekt för mänskliga rättigheter med fokus på kvinnor, barn och urfolk

Strategimål

De kontextuella förändringarna i förhållande till strategins mål är ojämna. Inom flertalet områden (t.ex. jämställdhet, barns och urfolks rättigheter) är de främsta utmaningarna den stora diskrepansen mellan juridiska ramverk och implementering samt låg institutionell kapacitet. För att möta strategins mål och minska riskerna stöder Sverige utvecklingen genom FN-organ och det civila samhället med insatser som riktar sig till kvinnor, ungdomar, barn, HBTQI-personer i alla åldrar samt urfolk. Det finns få andra givare inom detta område och det finns ett beroende av fortsatt svenskt stöd, vilket både utgör en risk och en anledning att fortsätta samarbetet.

Portfölj

⁴¹ Autonomías Indígenas Originarias Campesinas (AIOC).

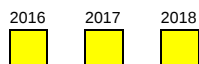
⁴² OAS Final Report on the Electoral, 2018 UM 2018/08516 LAPA.

⁴³ Annual report International IDEA, UM2016/24339 LAPA (31).

De huvudsakliga fattigdomsaspekter som berörs är *röst och inflytande, mänsklig säkerhet* liksom till viss del *möjligheter* för urfolk, barn och ungdomar samt kvinnor. Portföljen omfattar; Diakonia, som arbetar med lokala civilsamhällesplattformar som förespråkar rättigheter för etniska minoriteter och kvinnor, mot människohandel och för HBTQI-grupper; CEDLA, som arbetar med miljö/klimatförändringar och mänskliga rättigheter; Världsnaturfonden (WWF), som betonar miljö rättigheter med fokus på barn, ungdomar och migrantkvinnor; MR-Ombudsmannen; UNICEF, som arbetar för barns rättigheter och rättigheter till vatten och sanitet; UNFPA, för SRHR; UN-Habitat, i arbetet att ta fram en nationell urban agenda; UNDP och IDEA, om att främja decentraliserat politiskt deltagande av kvinnor och ungdomar. Exempel på resultat är Diakonia och dess samarbetsorganisationers arbete för att främja ökad respekt för mänskliga rättigheter i den föreslagna HBTQI-lagen och strafflagen, särskilt i relation till artikeln om aborträttigheter. Lokala urfolksorganisationer har fått kunskap om HBTQI-rättigheter.⁴⁴ Diakonias partnerorganisationer har gemensamt arbetat med allierade gräsrotsorganisationer i förhållande till urfolks självstyre, analyser av maktförhållanden och stärkt kapacitet inom jämställdhetsfrågor. Stöd har också getts inom områdena arbetsrätt, social välfärd och internationella säkerhetsramverk för CSOs biståndseffektivitet enligt Istanbul-principerna. UNFPA stöttar ledare i urfolkssamhällen i Amazonas och håller utbildningar om sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa, tonårsgraviditeter, förebyggande av mödradödlighet och våld mot kvinnor. Några av de som fått utbildning från Beni och Pando-regionerna i Amazonas valdes senare till politiska ledare.⁴⁵ Specialiserade institutioner för skydd av barn i fyra regioner (Cochabamba, El Alto, La Paz och Santa Cruz) har genom arbetet med UNICEF förbättrat sin förmåga att förebygga, upptäcka, rapportera och anmäla fall av våld.⁴⁶

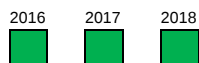
3.1.3. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att arbeta för jämställdhet med särskilt fokus på att motverka könsrelaterat våld

Strategimål

Den kontextuella utvecklingen i förhållande till strategins mål är ojämn. Även om det normativa ramverket är bra är bristande jämställdhet ett faktum. Den stora skillnaden mellan formell representation i parlamentet, och lågt deltagande på lokal och regional nivå, liksom kvinnors låga deltagande i den formella ekonomin och den extrema nivån av könsrelaterat våld, innebär att det krävs fortsatta ansträngningar. Trots betydande initiativ från givare, FN-organ och civilsamhället är en risk för detta mål att regeringen inte prioriterar att genomföra det normativa ramverket. Strategimålet uppnås genom en integrerad portfölj som arbetar med FN, det civila samhället och expertorganisationer som driver på hela jämställdhetsagendan; politiskt deltagande, stärkt ekonomisk egenmakt, SRHR, förebyggande av våld, stöd till kvinnoorganisationer, och genom att bedriva arbete kring maskuliniteter.

Portfölj

De huvudsakliga fattigdomsperspektiven som bemöts rör *röst och inflytande*, liksom *mänsklig säkerhet*, och till viss del *möjligheter* för främst kvinnor samt flickor och pojkar. Portföljen omfattar; Diakonia, i samarbete med nyckelorganisationer inom kvinnors rättigheter; UNFPA, om SRHR och icke-våld; UNICEF, om flickors och pojkars rättigheter (små barn och ungdomar), inklusive menshygien; WASH och förebyggande av våld; stiftelsen Fautapo och Swisscontact, om att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt på landsbygden; IDEA, om kvinnors politiska deltagande; en gemensam FN-satsning på jämställdhet i linje med UNDAF:s prioriteringar; ProMundo, om maskuliniteter och minskning av könsrelaterat våld; UN-Habitat, om att stärka kvinnor i urbana sammanhang.

⁴⁴ Narrative Report 2017 Diakonia, s. 17. UM 2016/17364 LAPA (9).

⁴⁵ Final Report 2017 UNFPA, s. 21, UM2016/24954 LAPA (9).

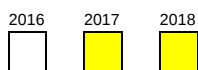
⁴⁶ Country Program Document UNICEF 2017, s.13, UM 2017/45062 LAPA (1).

UNFPA-programmet med insatser på kommunal nivå har visat att lokalt ägandeskap är avgörande för att skapa kulturella och normativa förändringar mellan institutioner och individer. De berörda kommunerna har ökat sin förmåga att formulera och genomföra offentlig politik mot könsrelaterat våld. Rättighetsbärarnas möjlighet till ansvarsutkrävning har också förbättrats med sociala organisationer som har förmåga att formulera och kontrollera lokalt politiskt beslutsfattande. UNFPA kombinerar ett integrerat tillvägagångssätt för nationellt påverkansarbete med arbete på lokal nivå.⁴⁷ UNICEF har utvecklat en modell för utbildning om menshygien med hjälp av lek som pedagogisk metod.⁴⁸ ProMundo har i samarbete med lokala forskningspartners genomfört den första internationella jämställdhetsundersökningen (IMAGES) i Bolivia (presenteras 2019), och utvecklat det första bolivianska nationella utbildningsinitiativet i syfte att bygga ett regionalt nätverk av framtida ledare av män som förespråkare för jämställdhet.⁴⁹ Tack vare integreringen av ett jämställdhetsperspektiv i marknadsutvecklingsprogrammen genom stiftelsen Fautapo och Swisscontact arbetar man nu även med att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt och förebyggande av våld i hemmet. Ökat kvinnligt politiskt deltagande på lokal och regional nivå är resultatet av arbetet med IDEA och Diakonia.⁵⁰

3.2. Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

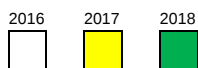
3.2.1. Stärkt kapacitet hos offentliga institutioner och civilsamhällesorganisationer att hantera effekter av negativ miljöpåverkan och klimatförändringar

Strategimål

Låg kapacitet i offentlig förvaltning och civilsamhället fortsätter att vara en stor utmaning för att hantera klimatförändringar och minska negativ miljöpåverkan. Stor omsättning av personal i offentliga institutioner hämmar insatser och kapacitetsuppbyggnad av offentliga institutioner. En stor utmaning är bristen på offentlig information, data och tillförlitlig statistik om klimatförändringar och negativ miljöpåverkan. Den höga internationella politiska profil som Bolivia gör anspråk på gällande klimatförändringar och miljö återspeglas inte i reell politik eller investeringar. Ett minskat demokratiskt utrymme, inklusive själv censur, som hämmar det civila samhällets granskande roll, bidrar till låg kunskap och begränsad tillgång till tillförlitliga uppgifter. För att möta målet i strategin tillämpar Sverige en helhetssyn med insatser riktade till både staten, kommunerna, det civila samhället och FN-systemet. Att skapa fungerande länkar mellan det civila samhället och myndighetsväsendet bedöms som avgörande för att uppnå hållbar förändring.

Portfölj

Insatserna fokuserar framförallt på fattigdomsaspekterna *makt och inflytande, möjligheter och val, resurser* och i viss utsträckning *mänsklig säkerhet*. Direkta målgrupper inkluderar offentliga tjänstemän på alla nivåer, aktörer inom det civila samhället samt ungdomar. Portföljens uppbyggnad har varit utmanande och drabbats av förseningar på grund av svårigheterna att identifiera samarbetspartners, men en bra balans uppnåddes under 2018. Sidas stöd fortsätter att bygga på det långsiktiga engagemanget för vattenförvaltning och sanitet, samt behovet av att hantera urbana utmaningar och skapa medvetenhet om

⁴⁷ Report 2017 UNFPA, s. 27, UM2016/00580 LAPA (19).

⁴⁸ Report 2017 UNICEF, s. 20, UM 2017/6668 LAPA (47).

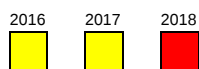
⁴⁹ Building Evidence and Capacity to Engage Men and Boys to Promote Gender Equity in Bolivia - ProMundo, 2017, UM 2017/29026 LAPA (1).

⁵⁰ Mid Term Review FAUTAPO, Final Report, 2018, UM2016/02146 LAPA(27), Report 2017 Swisscontact, UM 2017/ 30804 LAPA (31), Annual report International IDEA, UM2016/24339 LAPA (31), Narrative Report 2017 Diakonia, s.17. UM 2016/ 17364 LAPA (9).

miljö och klimatförändringar. Sverige samarbetar med bostads- och stadsutvecklingsministeriet tillsammans med UN-Habitat för att utveckla den första nationella urbana agendan i Bolivia med tonvikt på klimatförändringar och miljöskydd baserad på en HRBA-ansats. Stockholm Environment Institute (SEI) är en ny partner som arbetar med att stärka viceministeriet för vatten, vattenresurser och bevattning med syfte att främja en integrerad förvaltning av vattenresurser med särskild tonvikt på sanitet. UNICEF- och Agua Tuya-insatserna fokuserar på att stärka lokal förvaltning av kommunala tjänster samt att utveckla det normativa arbetet inom MMaYA och dess viceministerier. UNICEF har stött utvecklingen av den första kommunala vatten- och sanitetsplanen i Bolivia i Montero, Santa Cruz.⁵¹ Genom PNC har två interinstitutionella plattformar för vattenkvalitetshantering etablerats, vilket lett till genomförande av flera diagnostiska studier och handlingsplaner för hantering av vattenkvalitet, produktion av didaktiskt material och uppbyggnad av en geodatabas för olika avrinningsområden.⁵² De två insatserna med CEDLA och WWF fokuserar på att öka miljömedvetenheten till det civila samhället, och när det gäller WWF särskilt för ungdomar, barn och kvinnor i urban miljö. Inom IDEA:s arbete handlar de politiska förslag som presenteras bland ungdomsnät i många fall om miljö- och klimatförändringar. Även UNICEF aktiverar ungdomar i klimatfrågan.

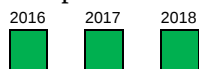
3.2.2. Stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar på landsbygden

Strategimål

Kontextutvecklingen i förhållande till strategins mål visar på en fluktuerande, men överlag negativ trend. Situationen förväntas förvärras på grund av flera extrema naturfenomen som leder till produktivitetsförluster inom framför allt jordbruket, vilket ytterligare spär på den urbana migrationen samtidigt som det ökar sårbarheten på landsbygden, särskilt för kvinnor, barn och äldre. För att uppnå strategimålet arbetar Sverige genom ett integrerat tillvägagångssätt för att förbättra småskaliga jordbrukares motståndskraft och främja hållbar, miljövänlig teknik. Länkarna mellan landsbygd och urbana miljöer tas i beaktande. För att säkerställa så stor inverkan som möjligt, syftar portföljen till att nå en balans mellan offentliga och privata institutioner på nationell och lokal nivå.

Portfölj

Insatserna fokuserar framförallt på fattigdomsaspekterna möjligheter och val, resurser, makt och inflytande samt personlig säkerhet som främst riktar sig till kvinnor och urfolk. Stöd via stiftelsen Fautapo till småskaliga jordbrukare och småföretagare på landsbygden om anpassningsförmåga till klimatförändringar har förbättrat livsmedelssäkerhet och resiliens i 25 kommuner. Dessutom har tekniskt bistånd getts för införande av nya jordbrukstekniker, bevattning och hållbar vattenhantering genom ProAgro och Swisscontact som når små och medelstora jordbruksproducenter om metoder och kapacitet att anpassa sig till klimatförändringar. UNICEF WASH-programmet arbetar med sanitära och ekologiska sanitetsmodeller (torrtoaletter) som syftar till att sluta vattencykeln och effektivisera användningen av näringsämnen. Agua Tuya har utvecklat reningsverket i kommunen Tolata (Cochabamba) med ett tredje reningssteg, invigt ett reningsverk i kommunen Punata, gjort den slutliga utformningen av slambehandlingsanläggningen i kommunen Cliza, och byggt ett reningsverk med möjlighet till vattenåteranvändning i staden Tarija.⁵³ Genom PNC har 49 hydrologiska varningssystem

⁵¹ Consolidated annual report, UNICEF first draft 2019, 2018-2022, s. 49.

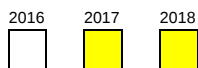
⁵² Informe de avance en la implementación de PNC, UF2013/38189 LAPA (129).

⁵³ Annual narrative and financial report, Aguatuya, UM2018/06117 LAPA (29).

mot översvämningar etablerats i landet. Dessutom har drygt 8 000 hektar skog återplanterats för att möjliggöra hållbar förvaltning av avrinningsområden.⁵⁴

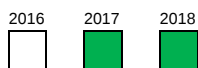
3.2.3. Ökad produktivitet inom främst det småskaliga lantbruket med ett hållbart nyttjande och förvaltning av naturresurser och ekosystemtjänster, med fokus på kvinnor och urfolk

Strategimål

Alltmer oberäkneliga väderförhållanden i kombination med bristande tillgång till finansiella tjänster och innovation samt begränsad kapacitet bidrar till den mycket låga jordbruksproduktiviteten. Beprövade tekniker för ökad produktivitet som exempelvis droppbevattning är fortfarande nya i en boliviansk kontext och införs i viss utsträckning genom statliga program. Bevattningssystem utvecklas genom offentliga investeringar, civilsamhället och offentlig-privat samverkan, men kapaciteten överlag hos småskaliga jordbrukare är fortsatt låg. För att uppnå strategimålet fokuserar portföljen på hela värdekedjan inom de områden som är mest drabbade av klimatförändringar.

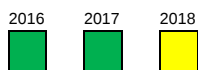
Portfölj

Insatserna handlar framförallt om fattigdomsaspekterna *möjligheter och val, resurser, makt och inflytande och mänsklig säkerhet* som främst riktar sig till kvinnor och urfolk. Sida har bland annat stött Fautapos program för småföretagare och landsbygdsentreprenörer med fokus på kapacitetsutveckling; ProAgro med fokus på innovation och kapacitetsuppbyggnad bland små hushåll; MMAyA för att genomföra PNC, och Swisscontacts program för marknadsutveckling med fokus på kvinnliga jordbrukare med potential att sälja sina produkter på flera marknader. Stiftelsen Fautapo och Swisscontact har genomfört en grundläggande studie för att förbättra sitt strategiska arbete. Denna har även använts för att komplettera och styra andra initiativ (exempelvis inom bredare ekonomiskt samarbete). Swisscontact har kombinerat ansatsen om marknader för de fattiga och MDFA i sitt arbete. Hittills har 369 småskaliga jordbrukare sålt produkter på nya marknader och/eller diversifierat sin produktion.⁵⁵ Insatsen med ProAgro har resulterat drygt 30% produktionsökning genom innovativ teknik och kapacitetsutveckling. En pilotverksamhet inom programmet uppnådde en 64% ökning av intäkterna tack vare förbättrade odlingstekniker.⁵⁶ En ny insats inleddes i slutet av 2018 med SEI med målet att utveckla vattenförvaltningsplaner i tre avrinningsområden för att stödja PNC.

3.2.4. Ökad tillgång till miljömässigt hållbara samhällstjänster

Strategimål

Trots regeringens uttalade ambitioner att utveckla och bygga ut offentlig service inom vatten och sanitet, utmanas dessa investeringar bland annat av sociala aspekter. Den stora bristen på grundläggande sanitet, liksom tidigare misslyckade investeringar, har orsakat bristande tillit mellan myndigheter och befolkning på lokal nivå. Investeringar inom vatten och sanitet genom traditionell teknik kommer inte att uppfylla nationella eller internationella mål. Situationen förvärras genom att leverantörer av offentlig service ofta inte kan ta ut adekvata avgifter från användare på grund av politiskt satta taxor. Dessutom råder brist på kapacitet hos leverantörer att utveckla hållbar infrastruktur för vatten och sanitet. Ambitionsnivån för hållbar avfallshantering och återvinning är alltför mycket låg i de flesta kommuner. För att uppnå strategimålet fokuserar Sida på utveckling av decentraliserade sanitetsmodeller som syftar till att sluta vatten- och näringscykeln. Insatserna har utvecklats för att vara lämpade att trappa upp till

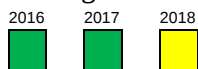
⁵⁴ Ibid 47. s. 141.

⁵⁵ *Informe semestral p.7, nov 2017 – jun 2018*, Swisscontact, UM2017/30804 LAPA (31).

⁵⁶ *Final narrative report*, PROAGRO, UF2014/29520 LAPA (57) s. 15 & 18.

större skala. Arbetet med avfallshantering behöver utvecklas. Den ökade centraliseringen av politiska processer och minskande offentliga resurser, reducerar möjligheten för lokala och regionala myndigheter att finansiera investeringar inom offentlig service.

Portfölj

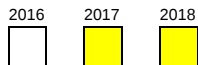

Insatserna handlar framför allt om fattigdomsaspekterna *möjligheter och val, resurser*, men också aspekter av *makt och inflytande* samt *mänsklig säkerhet*. Sida har bidragit till strategins mål genom stöd till ekologiska sanitetsmodeller i både urban och rural miljö (torrtoaletter) via UNICEF som har förbättrat vattenkvaliteten och sanitetstjänster för över 10 000 personer⁵⁷ och utvecklat modeller för decentraliserade reningsverk med möjlighet till återanvändning tillsammans med Agua Tuya inklusive byggandet av den första slamreningsanläggningen i landet. Dessutom arbetar UN-Habitat med att utveckla den nationella urbana agendan, med en specifik målsättning att främja interinstitutionella och intersektoriella åtaganden på lokal nivå.⁵⁸ SIS arbetar tillsammans med sin bolivianska motsvarighet IBNORCA med att utveckla standarder för vatten och sanitet med fokus på återanvändning av avloppsvatten. WWF arbetar med påverkansarbete och att medvetandegöra allmänheten om miljömässiga utmaningar för urbana områden i fyra regionala huvudorter, sida vid sida med kommunerna. SEI arbetar med potentiella sanitetslösningar i nära samordning med PNC.

3.3. Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor

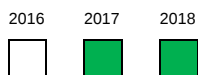
3.3.1. Stärkta förutsättningar för fri och rättvis handel och hållbara investeringar till gagn för en hållbar utveckling, med särskilt fokus på förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

Strategimål

Den bolivianska ekonomin beror i stor utsträckning på utvinning och export av naturgas och mineraler. Offentliga investeringar görs huvudsakligen i stora infrastrukturprojekt. Regeringen har godkänt ett ramverk för att upprätta offentlig-privat samverkan som har visat sig vara en potentiellt framgångsrik modell för finansiering av infrastrukturprojekt såsom bevattningssystem och reningsverk. Miljöproblemen och de negativa effekterna av klimatförändringen skapar en marknadsmöjlighet för miljötekniklösningar som kan utvecklas ytterligare. Negativa konsekvenser av klimatförändringar, minskad produktivitet och hög grad av informella marknader har alla en negativ inverkan för att kunna utveckla fungerande marknadssystem. Situationen leder också till illegal handel. Brist på kvalitetsstandarder, byråkratiska processer för registrering av nya produkter, en fast växelkurs med en övervärderad valuta, problem längs värdekedjan och hög konkurrens i regionen gör det svårt för bolivianska producenter att kunna konkurrera på den internationella marknaden. Dessutom bidrar juridisk osäkerhet och protektionistisk politik till låga nivåer av utländska investeringar. För att uppnå strategimålet har en diversifierad portfölj utvecklats med inriktning på investeringar i avloppsvattenhantering och slamreningsanläggningar samt utveckling av marknader och standarder. Dessutom främjas och utvecklas relationer mellan Bolivia och Sverige inom hållbar handel.

Portfölj

Huvudaspekterna av fattigdomsbekämpning inkluderar *möjligheter och val, resurser, makt och inflytande* samt aspekter av *mänsklig säkerhet* med fokus på kvinnor och urfolk. Sida stöder marknads-

⁵⁷ Resumen del apoyo temático programa 2013-2017, UNICEF, s. 14-15, UF2013/6668 LAPA (41).

⁵⁸ Project document, UN-Habitat, UM2017/30805 LAPA (5).

utveckling på landsbygden genom stiftelsen Fautapo och Swisscontact med inriktning på såväl inhemska som internationella marknader för jordbruksprodukter från de fattigaste områdena i landet. Samarbetet mellan SIS och IBNORCA, och ett ledarskapsprogram i hållbart företagande som drivs av Svenska Institutet, syftar till att stärka kapaciteten bland bolivianska aktörer inom den privata sektorn för att möjliggöra handel och skapa förutsättningar för att förbättra ekonomisk, miljömässig och sociala hållbarhet med koppling till fattigdomsbekämpning.⁵⁹ Detta område bidrar tydligt till uppdraget att bygga bredare relationer och knyta till biståndsmålen kring fattigdomsbekämpning och rättighetsperspektivet. Genom arbetet har nya relationer med intressenter i Bolivia upprättats, där Sida använt sin kompetens inom vatten- och sanitetsområdet kopplat till svensk miljöteknik. Exempelvis har konsultföretaget Sweco upphandlats för att utveckla och designa det första vattenreningsverket i La Paz med finansiering från Swedfund. Det Södertälje-baserade företaget A2T har upphandlats för att bygga två slamreningsanläggningar i kommunerna Cliza och Montero i samarbete med Agua Tuya.⁶⁰

4. Implikationer och rekommendationer

4.1. Implikationer

Sveriges bistånd i Bolivia är relevant och uppvisar goda resultat inom de tre stödområdena, trots förekomst av såväl risker som utmaningar. Portföljen är modern, resurseffektiv och omfattar innovativa inslag, såsom arbetet med att främja bredare relationer samt att operationalisera och tillämpa multidimensionell fattigdomsanalys på insatsnivå. Insatsportföljen har till stor del byggts upp under strategins två första år, och går nu in i en konsolideringsfas. Inga större förändringar förväntas genomföras under den återstående delen av strategiperioden (2019-2020), utan endast mindre justeringar relaterade till kontextuella förändringar.

Följande aspekter kommer att prioriteras särskilt under det fortsatta strategi-genomförandet:

- *Trappa upp befintliga pilotprojekt* med goda erfarenheter inom vatten och sanitet med hjälp av garantier, närmare givarsamordning samt genom att fortsätta utveckla kopplingen till uppdraget bredare relationer. Undersöka möjligheterna att koppla ihop vatten- och näringscykeln med avfallshantering som ett nytt område.
- *Stärka, konsolidera och vidareutveckla arbetet inom handel för hållbar utveckling* genom att vidareutveckla den multidimensionella fattigdomsanalysen som verktyg, reducera risken för könsbaserat våld i marknadsprogrammen samt tydliggöra kopplingen med uppdraget om bredare relationer.
- *Fortsätta att stärka synergier emellan programmen* för ömsesidigt kapacitetsstärkande samt ökade effekter på strateginivå.
- *Fördjupad analys av ett antal transnationella utmaningar som påverkar Bolivia negativt*, såsom den s.k. ”anti-gender”-trenden, människohandel, migration, yttrandefrihet samt hot från miljö- och klimat-förändringar (avskogning, smältning av glaciärer, minskad biologisk mångfald och förorening av floder).

⁵⁹ *Technical proposal IBNORCA, Swedish Standards Institute, UM2017/29088 LAPA (1).*

⁶⁰ *Autorización a la firma de contrato con A2T, UM2018/06117 LAPA (18).*

4.2 Rekommendationer inför kommande strategi

Trots många viktiga framsteg står Bolivia fortsatt inför betydande utvecklingsutmaningar. Detta gäller särskilt miljö- och klimatförändringar, men också vad gäller ojämlikhet, diskriminering och fattigdomsklyftor inom alla fyra fattigdomsaspekter. Ungdomar har en allt tydligare roll som förändringsaktörer. Dessutom ställer den snabba urbaniseringstakten nya krav på planering och beredskap i urbana miljöer för den stora mängd fattiga människor som årligen anländer till städerna från landsbygden.

Givet de makroekonomiska framstegen som gjorts under det senaste decenniet har många givare lämnat Bolivia. Det internationella biståndet utgör idag endast en liten del av landets ekonomi, varför strategiska prioriteringar och val av insatser med potential att ha goda katalytiska effekter är avgörande för att nå effekt.

En framtida strategi bör bygga på de tydliga mervärden som svenskt bistånd i Bolivia har, liksom på de områden och relationer som visat goda resultat. Det svenska stödet är fortfarande relevant inom alla tre samarbetsområden liksom uppdraget om bredare relationer, varför Sida föreslår att en kommande strategi ska fortsätta att stödja dessa, med beaktande av följande aspekter.

Stödområde 1: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter

- Sverige bör fortsätta att stödja demokrati och mänskliga rättigheter, där det svenska stödet till det civila samhället har ett särskilt mervärde. Yttrandefrihet och ett krympande demokratiskt utrymme för civilsamhället att verka är särskilda utmaningar att beakta i det fortsatta arbetet. Ungdomar bör vara den självklara målgruppen som förändringsaktörer för ett stärkt demokratiskt samhälle.
- Sverige bör fortsätta att utveckla jämställdhetsarbetet med fokus på förebyggande åtgärder i förhållande till könsbaserat våld där det svenska biståndet har ett tydligt mervärde, såsom när det gäller ekonomisk egenmakt och maskulinitetsarbete.
- ”Anti-gender” trenden bör fortsatt motverkas genom ett aktivt SRHR-arbete, vilket med fördel skulle stärkas genom regionala insatser.

Stödområde 2: Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer

- Sverige bör i sitt stöd för hållbart resursutnyttjande och anpassning till ett förändrat klimat bygga vidare på sin komparativa fördel inom vatten och sanitet och vidga samarbetet till närliggande frågor som exempelvis avfallshantering. Området har en tydlig potential för bredare relationer.
- Kapacitetsstärkande generellt, samt miljömedvetenhet bland framför allt ungdomar bör få stärkt roll.
- Livsmedelssäkerhet är en alltmer akut utmaning och bör därför förtydligas som en integrerad del av ökad resiliens gentemot miljö- och klimatutmaningar. Synergierna mellan samarbetsområde 2 (miljö, klimat, resiliens) och 3 (handel för hållbar utveckling) kan därmed bli än tydligare och starkare.

Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor

- Sverige bör fördjupa och konsolidera sitt stöd till handel för hållbar utveckling. Diversifiering av den bolivianska ekonomin kommer framöver att ha än högre relevans för fattiga människor på såväl landsbygden som i urbana miljöer.
- Fokus bör fortsatt vara på kvinnor som målgrupp där ekonomisk egenmakt är centralt. Våld mot kvinnor och barn är en stor riskfaktor som bör beaktas inom dessa insatser.
- Området har potential att utveckla bredare relationer på ett innovativt sätt.

Inom ramen för arbetet med underlag till ny strategi kommer Sida undersöka och vidareutveckla följande aspekter av relevans för samtliga stödområden:

- *Urbant perspektiv:* Urbaniseringstrenden i Bolivia kan inte förbises varför den uttryckligen bör adresseras i en framtida strategi av relevans för samtliga samarbetsområden.
- *FN samarbete:* Sverige bör överväga att stödja gemensamma ansträngningar inom UNDAF snarare än att stödja de enskilda FN organens enskilda projekt i syfte att än tydligare driver på för implementering av FN-reformen på landnivå.
- *Näringslivet som förändringsaktör:* Sverige bör tydliggöra sin ambition att stärka samarbetet med näringslivet som en aktör i utvecklingssamarbetet och i arbetet för bredare relationer.

Sida föreslår också att en regional strategi för insatser i Latinamerika inrättas, som ett komplement till de bilaterala strategierna för Bolivia, Colombia, Guatemala och Kuba.

En regional strategi bör inriktas på demokrati- och rättighetsfrågor i bred bemärkelse, inklusive uppföljning av internationella åtaganden. Detta bedöms kunna vara ett effektivt sätt att bemöta trenden med ett krympande demokratiskt utrymme, inskränkningen av yttrandefrihet/pressfrihet, försvagade rättsstater, hot om tillbakagång för kvinnors rättigheter och hoten mot människors rättigheter till en god och hälsosam miljö. En regional strategi skulle göra det möjligt för Sida att tackla utmaningar som är gränsöverskridande, bidra till att skapa regionala nätverk bland förändringsaktörer samt stödja regionala organisationer och initiativ. En sådan strategi skulle också göra det möjligt att stödja aktörer som jobbar med motvindsfrågor för vilka dialog på nationell nivå inte är en framkomlig väg. Strategin bör även innehålla möjligheter till bilaterala samarbeten inom ovannämnda områden. Det föreslås att regeringen uppdrar åt Sida att utarbeta underlag för en sådan strategi för en femårsperiod 2021-2025.

Bilaga 1: Rapport P6 finansiellt år 2018

All data in report is per December 31, 2018. It is an annex to the Strategy Report submitted to the Ministry of Foreign Affairs.

Average Annual Strategy Amount 2018: 150 000 KSEK

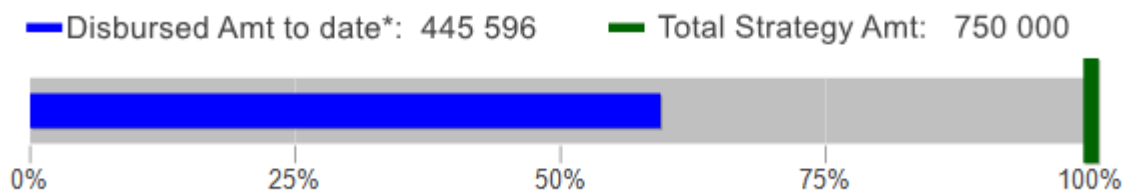
Total Strategy Outcome 2018: 175 268 KSEK

Table 1. Financial Overview 2018 per Area of Support/Objective in Strategy

Strategi	Stödområde	Mål	Utbetalat 2018
Strategy	Areas of Support	Objective	Outcome 2018 (KSEK)
Bolivia 2016-2020	Total		175 268
	Strengthened democracy and gender equality and greater respect for human rights	Strengthened democratic institutions, increased capacity and rule of law in the public administration and increased participation in political processes	23 329
		Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations to enhance the respect of human rights with a focus on women, children and indigenous people	57 843
		Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations working with gender equality with particular focus on combating gender-based violence	10 400
		Total	91 572
	Improved environment, reduced climate impact and enhanced resilience to environmental impacts, climate change and natural disasters	Strengthened capacity of public institutions and civil society organisations to manage the effects of adverse environmental impact and climate change.	31 805
		Stronger resilience to environmental impact and climate change in rural areas	10 300
		Increased productivity mainly in small-scale agriculture with the sustainable use and management of natural resources and ecosystem services, with a focus on women and indigenous people	1 500
		Increased access to environmentally sustainable public services	15 080
		Total	58 685
	Improved opportunities and tools for poor people to improve their living conditions	Strengthened conditions for free and fair trade and sustainable investment for the benefit of sustainable development, with particular focus on improving the environment, reduced climate impact and strengthened resilience to environmental impact, climate change and natural disasters	25 010
		Total	25 010

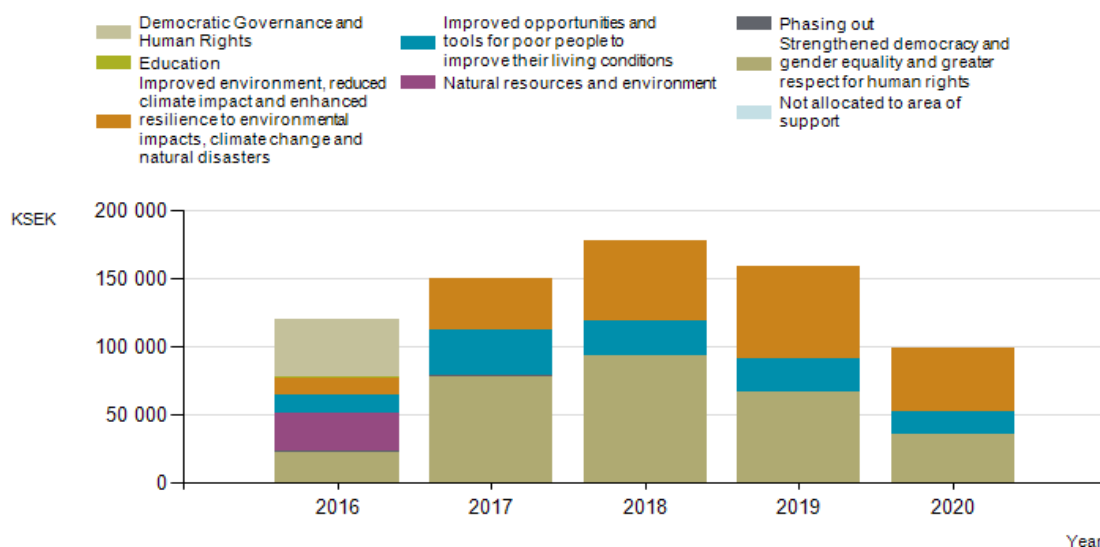
Table 2. Total Strategy Amount and Disbursed Amount During the Strategy Period (KSEK)

Strategy is in its 3rd year with total duration of 5 years.

* Note that the Disbursed Amt to date includes even payments made in the last year of the previous strategy, 69 209 KSEK

Table 3. Agreed Amounts per Area of Support for the Strategy Period

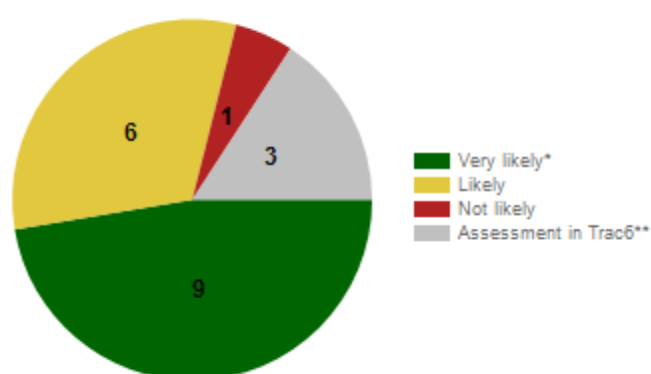
Information on area of support/objective in strategies was phased into Sida's systems starting 2012, but is incomplete up to 2015. This relates only to system generated data. Sidas contributions have always been assessed in relation to decided strategies incl. areas of support and objective (and previously areas and subareas). Correct information on division per area of support for 2015 and earlier is available in the previous strategy reports.

Table 4. Assessment of the Likelihood of Achieving the Contribution Objectives

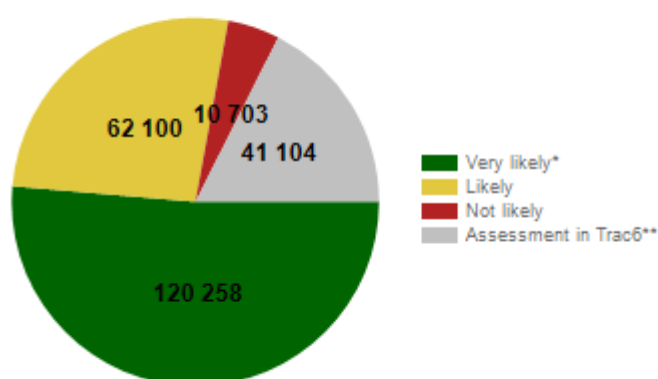
The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac. In connection with the CoP, the question of the likelihood of achieving the contribution objective is answered according to a four-point scale, namely:

1. Very likely
2. Likely
3. Not likely
4. Not appraisable¹

4.1 As per Contribution

4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (KSEK)

* Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

** Assessments made in Trac 6 have not been migrated since some questions in Trac 7.0 are new and have no equivalent in earlier versions of Trac. Therefore, the assessments made in Trac 6 are grey.

¹ Assessment "Not appraisable" is justified in cases when:

- There is not enough data to make an assessment (eg in difficult environments or late reports)
- The context of the contribution has changed significantly (eg natural disaster, coup d'état, extensive staff change of partner, corruption claim or similar.)
- The contribution itself has changed significantly (eg, the goal, scope, or timeframe of the contribution has been changed)

Table 5. Outcome on All Appropriations in the Selected Country/Region (incl. Country Allocation)

	Anslagspost	Utfall 2018 (KSEK)	Avtalad bemyndiganderam (KSEK)
ID03 Partner country ENG	Appropriation	Outcome 2018 (KSEK)	Agreed frame of Outstanding commitments (KSEK)
Bolivia	103 Stöd genom svenska organisationer i det civila samh (7 1:1.5)	20 482	0
	105 Latinamerika (7 1:1.7)	175 268	273 346
	113 Kapacitetsutveckling och Agenda 2030 (7 1:1.28)	1 228	1 150
	114 Forskningssamarbete (7 1:1.32)	52 407	3 712
	33 Strategiskt inriktade bidrag	910	0
	Total	250 295	278 208

The first three digits is a Sida-internal code. The numbers in brackets after the title is the appropriation number in the Swedish state budget, for example (7 1:1.6) is expenditure area 7, appropriation area 1:1, appropriation 6 = Asia. Appropriations 30, 31 and 33 are managed by the MFA and administered by Sida.